

Espanjalaisten juomisesta on tähän asti ollut saatavilla hyvin vähän tietoa. Espanjankieliset lähteet ovat usein vaikeaselkoisia ja hajanaisia. Englanninkielisiä yleiskatsauksia ei ole vielä tehty. Suomeksi on ilmestynyt yksi artikkeli (Pyörälä & Simpura 1986) ja opinnäytetyö (Pyörälä 1987). Kansainvälisissä lähteissäkin Espanja niputetaan usein kaatoluokkaan Välimeren viinimaat (mm. Armyr & al. 1982), vaikka käsiteltävien maiden välillä on selviä eroja alkoholijuomien kulutusrakenteessa ja juomakulttuurissa.

Esittelen aluksi Espanjassa tehtävää alkoholitutkimusta, joka tarjoaa mahdollisuuden hahmottaa lähinnä poikkileikkausmaisen kuvan espanjalaisten juomisesta. Tutkittaessa tapahtunutta ja tapahtuvaa muutosta on edelleen turvaututtava kansainvälisiin kulutustilastoihin. Saatavilla olevien aineistojen avulla pyrin luomaan yleisluonteisen kuvan alkoholijuomien kulutusrakenteesta ja kulutustasossa tapahtuneista muutoksista sekä hahmottelemaan espanjalaisen juomakulttuurin kehityslinjoja.

Keskityn tarkastelussa lähinnä tilastoidulle aikavälille eli ajanjaksolle, joka ulottuu 1950-luvun alusta nykypäiviin. Pyrin suhteuttamaan Espanjassa tapahtunutta muutosta muiden teollisuusmaiden kehityslinjoihin. Espanjaa on kiinnostava verrata muihin Välimeren maihin, erityisesti niin sanottuihin Välimeren viinimaihin, Italiaan, Portugaliin ja Ranskaan, joiden kanssa Espanjalla on lukuisia yhtäläisyyksiä, mutta joista se myös selvästi eroaa.

Espanjalainen alkoholitutkimus

Alkoholijuomien kokonaiskulutusta ja kulutuksen rakennetta koskevat tiedot perustuvat espanjalaisessa alkoholitutkimuksessa edelleenkin ulkomaisiin lähteisiin, lähinnä kansainvälisiin kulutustilastoihin. Tämä ei kuiten-

kaan merkitse sitä, että Espanjassa ei tehtäisi alkoholitutkimusta. Tutkimus on näet painotunut selvästi eri lailla kuin Pohjois-Euroopassa, esimerkiksi Suomessa, jossa valtaosa tutkimuksesta on yhteiskuntatieteellistä, lähinnä sosiologista. Espanjassa alkoholitutkimus on ollut ensisijaisesti lääketieteellistä, aluksi psykiatrista ja nykyisin epidemiologista tutkimusta, jonka tehtävänä on ollut alkoholismien ja alkoholin suoraan tai epäsuoraan aiheuttamien sairauksien kartoittaminen ja ennaltaehkäisy. Täten tavallisen juomisen tutkiminen on jäänyt taka-alalle.

Espanjalaisen alkoholitutkimuksen ensimmäinen sukupolvi nousi 1960-luvulla. Alan pioneereja ovat Joaquín Santo-Domingo, Luis Valenciano Gaya ja Francisco Alonso-Fernández (Santo-Domingo & al. 1966), jotka pyrkivät kyselytutkimusten avulla tuottamaan ensi kertaa koko maahan yleistettävää tietoa alkoholijuomien kulutuksesta Espanjassa.

Tämän jälkeen on ilmestynyt joukko eri alueiden alkoholin käyttöä ja alkoholismia esitteleviä tutkimuksia (mm. Polaino Lorente 1972; Seva Díaz 1972; Zafra 1981; Marquínez Bascones 1980; Quirós Corujo 1983). Alkoholin ja huumeiden käytön tutkimuksen uranuurtajia on katalonialainen Francesc Freixa y Santfeliu (1973 & 1983).

Alkukauden espanjalaisen alkoholitutkimuksen tilastollinen pohja oli usein varsin hatara. 1980-luvulle tultaessa tilanne on kuitenkin parantunut. Vuonna 1978 ilmestyi METRA SEIS/MARKETING -tutkimuksen nimellä kulkeva juomatapatutkimus (Hábitos de consumo . . . 1978), joka pyrki kattamaan koko Espanjan silloin yli 35-miljoonaisen väestön. Nykyisin saatavilla olevista lähteistä laajin on Espanjan terveysministeriön vuonna 1980 teettämä juomatapatutkimus (Estudio de los hábitos . . . 1984). Näiden tutkimusten raporteissa hahmotellaan alkoholijuomien kulutus-

jakauma ja annetaan kuva aikuisväestön juomistiheydestä sekä kulutustason ja erilaisten sosiaalisten muuttujien välisistä suhteista.¹

Espanjassa on alettu tehdä tutkimuksia myös joidenkin erityisryhmien alkoholin käytöstä. Julkisessa keskustelussa on kiinnitetty erityistä huomiota nuorten juomiseen, jonka on väitetty olevan hälyttävän runsasta. Eri ministeriöt ovat nyttemmin teettäneet nuorten juomista koskevia otantatutkimuksia, mutta niiden tulokset eivät vielä ole olleet saatavilla, lukuun ottamatta kulttuuriministeriön julkaisemaa raporttia nuorten huumeiden käytöstä; siinä käsitellään myös alkoholin käyttöä (El uso de drogas . . . 1985). Myös Espanjan Punainen Risti on tehnyt oman nuorisotutkimuksensa (Estudio epidemiológico . . . I, II ja III, 1986). Tämän lisäksi viime vuosina ilmestyneissä nuorisoraporteissa on runsaasti mainintoja nuorten alkoholin kulutuksesta (Beltrán Villalba & al. 1984; Andrés Orizo & al. 1985).

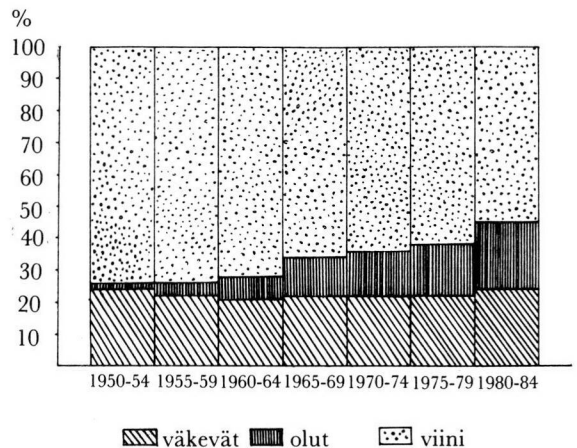
Espanjalaista alkoholitutkimusta leimaavat edelleenkin hajanaisuus sekä tutkimuksen heikko koordinointi ja jopa päällekkäisyys. Nykyisin lähes 40-miljoonaisen väestön kattavat tutkimukset ovat työläitä, ja raporttien valmistuminen kestää usein vuosia. Tästä huolimatta eri tahot saattavat teettää samanaikaisesti tutkimuksia ilman yhteistä koordinaatiota tai vertailtavuuspyrkimyksiä.

Tutkimusta vaivaa edelleen myös aikaperspektiivin lyhyys. Nykytilanteelle ei haeta ajallisia vertailukohtia eikä pitkän aikavälin kehityslinjoja esitetä toistaiseksi vielä yhdessäkään espanjalaisessa tutkimuksessa. Täten muun muassa 1970-luvulla tapahtunut alkoholijuomien kokonaiskulutuksen tasaantuminen ja kulutuksen kääntyminen laskuun eivät käy ilmi espanjalaisesta tutkimuksesta.

Rakennettaessa kuvaa alkoholijuomien kokonaiskulutuksessa ja kulutuksen rakenteessa tapahtuneista muutoksista on siis edelleen turvauduttava kansainvälisiin kulutustilastoihin. Näistä keskeisimpiä ovat Suomessa julkaistu International statistics on alcoholic beverages (1977), Hollannissa vuosittain jul-

¹Vuonna 1980 tehdyn juomatapatutkimuksen tuloksia esitellään tarkemmin Espanjan alkoholioloja käsittelevässä artikkelissa (Pyörälä & Simpura 1986).

Kuvio 1. Alkoholin kulutus rakenne absoluuttisena alkoholina Espanjassa 1950—1984 laskettuna prosentteina kokonaiskulutuksesta¹

¹Laskettu viiden vuoden keskiarvoina.

Lähteet: Hoevel . . . 1971 (tilastot vuosilta 1950—1959); Hoevel . . . 1986; Horgan & al. 1986.

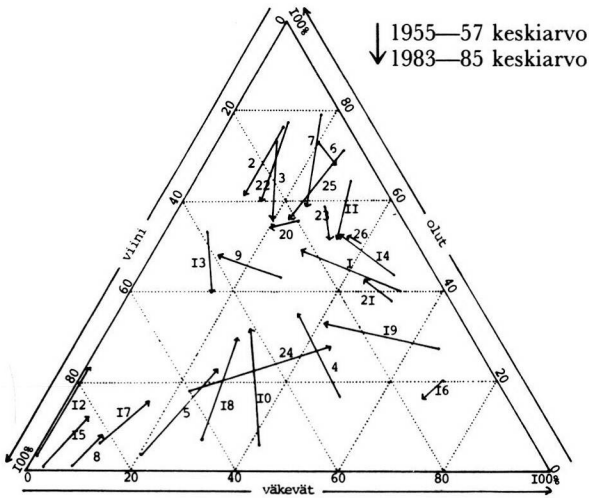
kaistava Hoevel alcoholhoudende dranken worden er in de wereld gedronken? ja Kana-dassa julkaistu Alcoholic beverage taxation and control policies (Horgan & al. 1986). Niiden pohjalta olen rekonstruoinut vuodesta 1950 lähtien Espanjaa koskevat kulutustilastot, joihin seuraavat vertailut Espanjan ja muiden tilastoitujen maiden välillä perustuvat.

Viinin asema horjuu

Nykyisin alkoholijuomien kulutus jakautuu Espanjassa juomalajeittain siten, että viinin juonti kattaa noin puolet ja sekä oluen että väkevien juomien kulutus noin neljänneksen kokonaiskulutuksesta. Viinin osuus kokonaiskulutuksesta on 1950-luvulta lähtien selvästi laskenut (kuvio 1). Väkevien osuus on pysynyt kutakuinkin samana. Oluen osuus on sen sijaan kasvanut nopeasti.

Eri maiden alkoholin kulutus rakennetta ja siinä tapahtunutta muutosta voidaan tarkastella Pekka Sulkusen vuonna 1976 esittämän mallin mukaisesti rakentamani kolmion avulla. Kuviossa 2 nuolten lähtöpiste kuvaa alkoholin kulutuksen suhteellista jakautumista väkevien juomien, oluen ja viinin kesken vuosina

Kuvio 2. Alkoholin kulutusrakenne ja siinä tapahtunut muutos eräissä maissa 1955—1985

1 Alankomaat	11 Kanada ²	21 Suomi
2 Australia	12 Kreikka ³	22 Tanska
3 Belgia	13 Luxemburg ⁴	23 Tšekkoslovakia
4 Bulgaria	14 Norja	24 Unkari
5 Espanja	15 Portugali	25 Uusi-Seelanti
6 Irlanti	16 Puola	26 Yhdysvallat
7 Iso-Britannia ¹	17 Ranska	
8 Italia	18 Romania	
9 Itävalta	19 Ruotsi	
10 Jugoslavia	20 Saksan liittot.	

¹Iso-Britannia on laskettu tilastosta, jossa siideriä ei ole ilmoitettu erikseen (Hoeveel . . . 1971 & 1986).

²Kanadasta ei ollut saatavilla vuoden 1985 tietoja, joten jälkimmäinen piste on laskettu vuosien 1983 ja 1984 keskiarvona.

³Kreikkaa koskevat tilastot ovat puutteelliset. Väkeviä koskevat tiedot puuttuvat.

⁴Luxemburgin kohdalla on käytetty hollantilaisten tilastojen esittämää väkevien juomien arviota 2,5 litraa asukasta kohti. 5,8 litran kulutus asukasta kohti (Horgan & al. 1986) on luultavasti liian suuri ja pitkälti turistien aikaansaama.

Lähteet: Hoeveel . . . 1971 & 1986; Horgan & al. 1986.

1955—57 ja nuolen päätepiste tilannetta vuosina 1983—85. Kuviossa erottuvat selvästi omaksi ryhmäkseen Välimeren alueella sijaitsevat viinimaat, Kreikka, Portugali, Italia, Ranska, Espanja ja Romania, jotka sijoittuvat kolmion vasempaan alakulmaan. Tämä tarkoittaa sitä, että näiden maiden kulutusrakennetta dominoi selvästi viinin juonti. Kolmion yläkulmaan jäävät olutmaat, kuten Australia,

Tanska, Belgia, Saksan liittotasavalta, Iso-Britannia ja Irlanti. Kolmion oikeaan alanurkkaan sijoittuvat niin sanotut viinamaat, kuten Puola, Ruotsi, Suomi ja Bulgaria.

Jos tarkastellaan nuolen osoittamaa kulutusrakenteesta tapahtunutta muutosta ja erityisesti sen suuntaa, havaitaan kolmion kuhunkin kulmaan sijoittuneiden maiden, viini-, olut- ja viinamaiden, liikkuvan kohti kolmion keskipistettä, jossa kulutus jakautuu tasaisesti eri juomalajien kesken. Tämä merkitsee yhden juomalajin dominoiman kulutusmallin murtumista ja siirtymistä kohti yhtenäisempää kulutusrakennetta.

Alkoholijuomien kokonaiskulutuksen rakenne on Espanjassa muuttunut näiden yleisten kehityslinjojen mukaisesti. Yhden juomalajin, viinin, dominoima kulutusmalli on murtunut, ja kehitys johtaa kohti mallia, jossa kulutus jakautuu melko tasaisesti eri juomalajien kesken. Tämä on Espanjassa merkinnyt lähinnä viinin kulutuksen suhteellista laskua ja oluen kulutuksen nopeaa kasvua. Väkevien juomien suhteellinen osuus on pysynyt lähes samana.

Alkoholijuomien kulutusrakenteen muutos viittaa laajempaan juomakulttuuriseen muutokseen. Tästä kertoo muun muassa se, että 18—24-vuotiaat nuoret aikuiset, joiden voidaan katsoa edustavan modernia espanjalaista elämäntapaa ja myös modernia juomista Espanjassa (Pyörälä 1987), kuluttavat vuonna 1980 tehdyn juomatapatutkimuksen (Estudio de los hábitos . . . 1984) mukaan suhteellisesti lähes yhtä paljon viiniä (38 prosenttia kokonaiskulutuksesta), olutta (33 prosenttia kokonaiskulutuksesta) ja väkeviä juomia (29 prosenttia kokonaiskulutuksesta). 18—24-vuotiaiden kulutusmalli näyttää täten edustavan modernia kulutusmallia, jossa kokonaiskulutus jakautuu melko tasaisesti eri juomalajien kesken. Tähän suuntaanhan oletetaan teollisuusmaiden kulutusrakenteen yleisesti muuttuvan (Sulkunen 1976).

Espanja, erilainen viinimaa

Tarkastelen Espanjan alkoholijuomien kulutustasossa tapahtuneita muutoksia suhteessa Välimeren viinimaihin, Italiaan, Portugaliin ja Ranskaan. Nämä neljä maata täyttävät viinimaille asettamani kriteerit. Ne sijoittuvat

Taulukko 1. Asukasta kohti laskettu alkoholijuomien kulutus kymmenessä johtavassa maassa 1985

kokonaiskulutus litroina abs. alkoholia		väkevien kulutus litroina abs. alkoholia		oluen kulutus litroina		viinin kulutus litroina	
1. Ranska	13,3	1. Unkari	5,4	1. Saksan liittot.	145,5	1. Portugali	87,0
2. Portugali	13,1	2. Saksan dem. t.	4,8	2. Saksan dem. t.	141,6	2. Italia	84,8
3. Luxemburg	13,0 ¹	3. Puola	4,6	3. Tšekkoslovakia	130,8	3. Ranska	80,0
4. Espanja	11,8 ²	4. Tšekkoslovakia	3,36	4. Tanska	121,26	4. Argentiina	60,1
5. Italia	11,6	5. Neuvostoliitto	3,1	5. Belgia	121,0	5. Luxemburg	57,3
6. Unkari	11,5	6. Bulgaria	±3,0	6. Luxemburg	±120,0	6. Sveitsi	49,6
7. Sveitsi	11,2	7. Espanja	±3,0	7. Australia	115,6	7. Espanja	48,0
8. Saksan liittot.	10,8	8. Suomi	2,78	8. Uusi-Seelanti	115,2	8. Kreikka	42,5
9. Belgia	10,5	9. Yhdysvallat	2,72	9. Itävalta	111,6	9. Chile	40,0
10. Saksan dem. t.	10,3	10. Kanada	2,67	10. Iso-Britannia	108,9	10. Itävalta	34,3

± = arvio

¹ Joissakin lähteissä Luxemburgin kokonaiskulutuksen on arvioitu olevan jopa yli 19 litraa ja väkevien kulutuksen lähes 6 litraa (Horgan & al. 1986). Tässä taulukossa on käytetty hollantilaista arviota, jossa on otettu huomioon turistien kulutus, ja väkevien kulutukseksi on arvioitu 2,5 litraa (Hoeveel . . . 1986).

² Kokonaiskulutukseksi saadaan vuonna 1985 11,51 litraa, jos viinin alkoholipitoisuudeksi arvioidaan 12 tilavuusprosenttia ja oluen 4,5 tilavuusprosenttia.

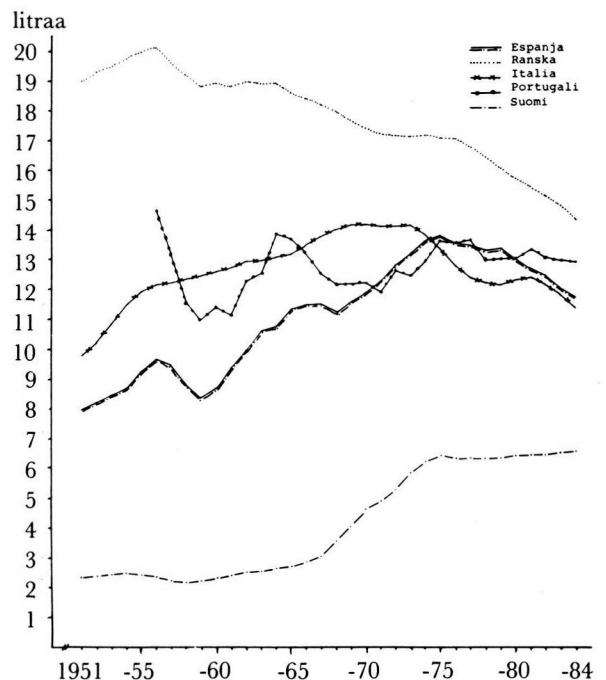
Lähde: Hoeveel . . . 1986.

paitsi viinin juonnin myös alkoholijuomien kokonaiskulutuksen perusteella maailman kulutustilastojen kärkeen (taulukko 1). Yhtäläisyyksien ohella voidaan Välimeren viinimaiden välillä havaita myös selviä eroavaisuuksia.

Yleinen kulutustaso on Välimeren viinimaissa ollut kansainvälisesti katsoen korkea koko tilastoidulla aikavälillä eli ajanjaksolla 1950-luvulta nykypäiviin. Kokonaiskulutus kasvoi toisen maailmansodan jälkeen teollisuusmaiden yleisen mallin mukaisesti aina 1970-luvun alkuun asti, minkä jälkeen se tasaantui ja kääntyi laskuun (kuvio 3). Poikkeuksen on tehnyt Ranska, joka saavutti huipunsa, yli 20 litran kulutustason, jo 1950-luvun puolivälissä, minkä jälkeen kokonaiskulutus on kääntynyt melko tasaiseen laskuun. Portugalin ja Italian kokonaiskulutus on 1950-luvulta lähtien ollut yli kymmenen litraa asukasta kohti. Kulutus kasvoi 1950-luvulta 1970-luvun alkupuolelle, minkä jälkeen se on kääntynyt laskuun.

Espanjan kokonaiskulutus oli 1950-luvulla selvästi muita Välimeren viinimaita alhaisemalla tasolla, noin kahdeksassa litrassa asukasta kohti. Tasaiseen nousuun kulutus kääntyi vasta 1960-luvulle tultaessa, mistä lähtien se nousi voimakkaasti 1970-luvun alkuvuosiin

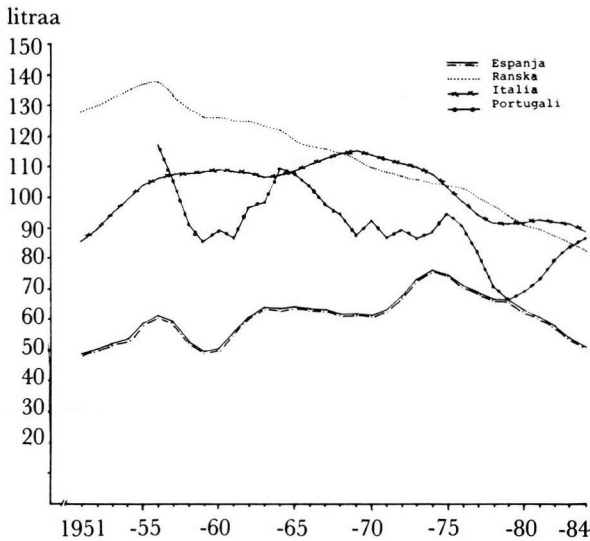
Kuvin 3. Alkoholijuomien kokonaiskulutus absoluuttisena alkoholina asukasta kohti Välimeren viinimaissa ja Suomessa 1951—1984¹

¹Laskettu kolmen vuoden liukuvina keskiarvoina.

Lähteet: Ks. kuvio 2.

Kuvio 4. Viinin kulutus asukasta kohti Välimeren viinimaissa 1951—1984¹

¹Laskettu kolmen vuoden liukuvina keskiarvoina.

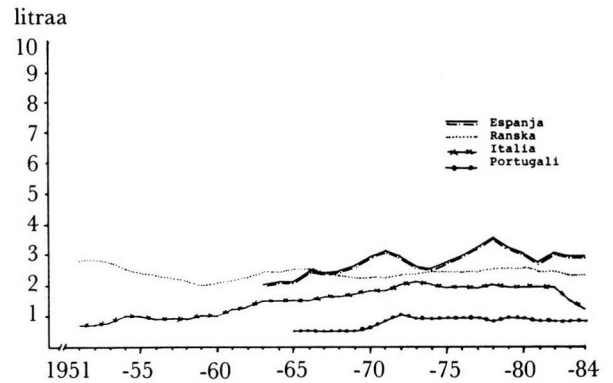
Lähteet: Hoevel... 1971 (Espanjan tiedot vuosilta 1950—1959 ja Portugalin tiedot vuosilta 1955—1963); Hoevel... 1986; Horgan & al. 1986.

asti ja saavutti silloin Italian ja Portugalin tason. Tällöin kulutus oli korkeimmillaan, noin 14 litraa asukasta kohti, mistä se on laskenut 1980-luvun puoliväliin mennessä noin 11,5 litraan. Kokonaiskulutuksen kasvu on Espanjassa kiinnostavalla tavalla tapahtunut yhtä aikaa rakennemuutoksen kanssa, noin vuosina 1960—75 (Pyörälä 1987).

Viini, Välimeren viinimaiden traditionaalisesti dominoiva juoma, on ensisijaisesti aiheuttanut tapahtuneet kokonaiskulutuksen muutokset. Verrattaessa alkoholin kokonaiskulutuksen ja viinin kulutuksen muutoksia (kuviot 3 ja 4) havaitaan, että muutokset ovat samanaikaisia ja yhdensuuntaisia. Tämä käy yksiin Pekka Sulkusen esittämän väitteen kanssa, jonka mukaan traditionaalisesti kulutetuin juoma aiheuttaa merkittävimmän kokonaiskulutuksen kasvun (Sulkunen 1976). Viinin kulutuksen kasvu ja myös kokonaiskulutuksen kasvu saavuttivat Ranskassa huippunsa jo 1950-luvulla, minkä jälkeen ne ovat kääntyneet laskuun.

Välimeren viinimaiden viinin kulutuksessa on selviä eroja (kuvio 4). Ranskassa viinin

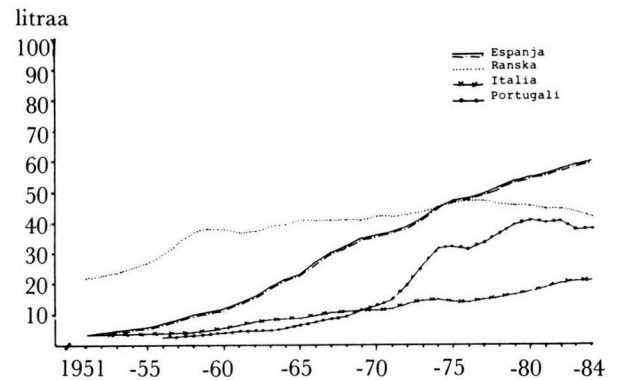
Kuvio 5. Väkevien juomien kulutus asukasta kohti Välimeren viinimaissa 1951—1984¹

¹Laskettu kolmen vuoden liukuvina keskiarvoina.

Lähteet: Ks. kuvio 2.

Kuvio 6. Oluen kulutus asukasta kohti Välimeren viinimaissa 1951—1984¹

¹Laskettu kolmen vuoden liukuvina keskiarvoina.

Lähteet: Ks. kuvio 4.

kulutus oli varsinkin 1950-luvulla aivan omaa luokkaansa. Vuosikymmenen puolivälissä se oli lähes 140 litraa asukasta kohti, mistä se on pudonnut hieman yli 80 litraan. Italiassa ja Portugalissa viinin kulutus on vaihdellut 80 litrasta lähes 110 litraan. Nykyinen kulutus-taso on noin 90 litraa asukasta kohti. Espanjan viinin kulutus on ainakin 1950- ja 1980-luvulla ollut muita Välimeren viinimaita selvästi alhaisemmalla tasolla. 1950-luvun alun 50 litrasta se nousi 1970-luvun alkuvuosina yli 75 litraan ja laski 1980-luvun puoliväliin tultaessa

taas 1950-luvun lähtötasolle, noin 50 litraan asukasta kohti.

Vaikka espanjalaiset tutkijat usein viittaavat väkevien juomien kulutuksen huomattavaan kasvuun, on väkevien juomien kulutustaso ollut Espanjassa korkeampi kuin muissa Välimeren viinimaissa Ranskaa lukuun ottamatta ainakin 1960-luvulta ja oletettavasti jo 1950-luvulta lähtien (kuvio 5). Espanjassa ja Ranskassa tapa nauttia aperitiiveja ja ruoan sulatteluryppyjä, jotka usein ovat väkeviä juomia, näyttää olevan selvästi vakiintuneempi tapa kuin Italiassa ja Portugalissa (Pyörälä 1987). Nykyisin Espanjan väkevien juomien kulutus on samalla tasolla kuin Suomessa, noin kolme litraa asukasta kohti (taulukko 1).

Oluen kulutuksen kasvu kytkeytyy usein maan teollistumiseen ja uudenaikaistumiseen. Välimeren viinimaissa tämä malli näyttää toteutuvan erityisesti Espanjassa ja Portugalissa (ks. kuvio 6). Oluen kulutuksen kasvu on ollut nopeinta juuri Espanjassa. Italiassa oluen kulutus on kasvanut, mutta se on kuitenkin jäänyt muita maita selvästi vähäisemmäksi. Ranskan oluen kulutus oli jo 1950-luvulla muita Välimeren viinimaita selvästi korkeam-

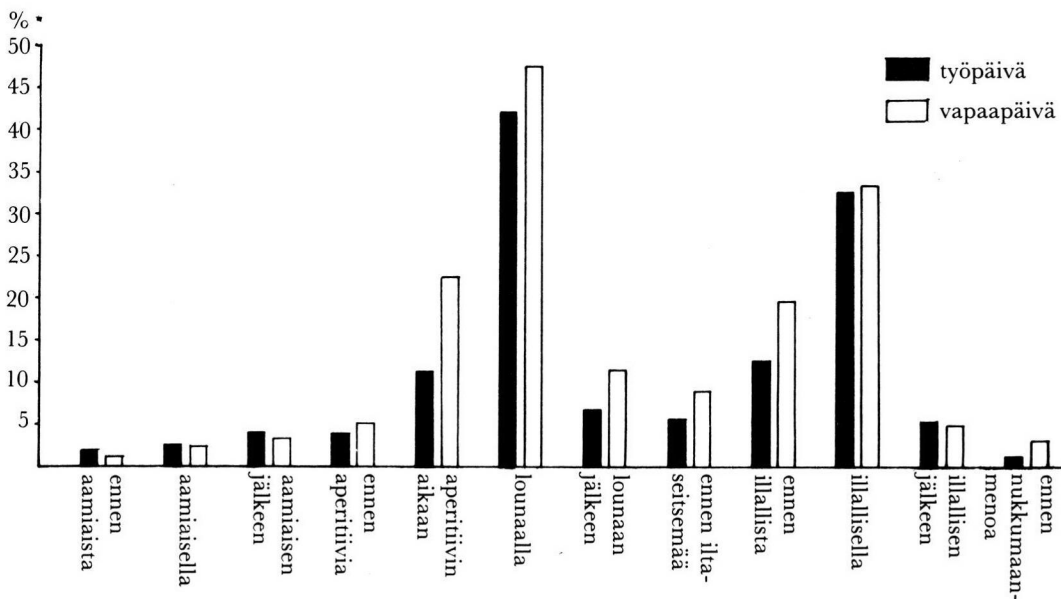
malla tasolla. Syynä tähän saattaa olla eräille Ranskan alueille varhain juurtunut olutkulttuuri. Lisäksi siihen vaikuttanee myös se, että Ranskan kehitys on kokonaisuudessaan askeleen muita vertailtavia maita edellä, joten oluen kulutuksen selvin kasvu saattaa olla tapahtunut jo ennen 1950-lukua.

Juomakulttuurinen muutos

Alkoholijuomien kulutustason lähihistorian käännekohtana voidaan Espanjassa pitää 1960-lukua, jolloin yhteiskunnallinen rakenne muutos oli voimakkaimmillaan ja alkoholijuomien kokonaiskulutus kääntyi samanaikaisesti selvään nousuun. Tämä vuosiin 1960—75 ajoittuva alkoholijuomien kokonaiskulutuksen kasvu syntyi tilanteessa, jossa uudenaikaistuvassa espanjalaisessa yhteiskunnassa perinteiset elämäntavat vankkoine aterioineen, aterijuomisineen ja siesta-aikoinen elivät edelleen vahvoina (Pyörälä 1987).

Kokonaiskulutuksen kasvu 1960-luvulla ei johtunut vanhojen juomatapojen väistymisestä siten, että uudet juomatavat olisivat korvanneet ne. Uudet juomatavat, kuten kodin ja

Kuvio 7. Juomistilanteiden sijoittuminen espanjalaiseen päivärytmiin 1980¹

¹Jotakin alkoholijuomaa käyttävät prosentteina päivän eri hetkinä.

työn maailman välisiin siirtymätilanteisiin liittyvä kapakkajuominen, omaksuttiin perinteisten juomatapojen lisäksi. Perinteinen ateriajuominen oletettavasti lisääntyi elintason kasvun myötä, mihin viittaa se, että 1960-luvun kulutustason nousun aiheutti ensisijaisesti viinin kulutuksen kasvu eikä niinkään niin sanottujen uusien juomien, kuten oluen ja kansainvälisten väkevien juomien, kulutuksen kasvu.

Espanjalainen juominen on liittynyt kiinteästi perinteiseen päivärytmiin. Sitä strukturoivat ensisijaisesti päivän pääateriat, jotka ovat samalla keskeisimpiä juomistilanteita (kuvio 7), sekä iltapäivän siesta-aika¹. Viikkorytmissä työ- ja vapaapäivät eivät ole poikenneet toisistaan merkittävästi päivärytmin eivätkä myöskään juomisen suhteen. 1980-luvulla palkkatyöläiselämäntapa aikatauluineen on alkanut voittaa alaa ja syrjäyttää perinteisen aikataulun. Päivärytmissä se näkyy lounaan merkityksen ja lounasjuomisen vähenemisenä sekä siesta-ajan vähittäisenä katoamisena siirryttäessä asteittain jatkuvaan kahdeksantuntiseen työpäivään. Viikkorytmissä muutos näkyy siinä, että työpäivien ja viikonlopun välinen ero alkaa korostua.

Selvimmän uudenlaista elämäntapaa ja myös juomakulttuuria edustavat nyky-Espanjassa nuoret. Heidän juomisensa erillaisuus, kuten tavallista yleisemmät humalakokemukset, liittyyne osittain ikäluokalle ominaisiin aikuistumisrituaaleihin. Nuorten juomisessa voidaan kuitenkin erottaa piirteitä, jotka liittyvät ensisijaisesti laajempaan juomakulttuuriin muutokseen Espanjassa.

Nuorten juominen on alkanut irtautua perinteisestä päivä- ja viikkorytmistä ja perinteisistä juomistilanteista, kuten ateriosta. Se sijoittuu ajallisesti työpäivän ulkopuolelle, iltoihin ja erityisesti viikonloppuihin. Perheen kanssa tapahtuvan ja muun yhteisöllisen juomisen ovat korvanneet juomisen ympärille syntyneet lähinnä oman ikäluokan seurassa vietetyt juomistilanteet. Myös nuorten juomat ovat vallitsevasta juomakulttuurista poikkeavia. Nuoret juovat muihin ikäluokkiin verrattuna suhteellisesti vähemmän viiniä ja enemmän

uudenmerkkisiä väkeviä juomia sekä erityisen runsaasti modernin yhteiskunnan olutta (Pyörälä 1987).

Juomakulttuurissa nykyisin tapahtuvia muutoksia on vielä vaikea arvioida, koska 1980-luvun tilanne, jossa alkoholijuomien kokonaiskulutus laskee, on tilastoidulla aikavälillä uusi, eikä siitä ole vielä esitetty yleisempiä tulkintoja eikä myöskään maakohtaisia analyysijä². Moderni juominen ei kuitenkaan Espanjassa näytä johtavan kulutustason huimaan kasvuun, kuten espanjalaiset alkoholitutkijat ovat pelänneet. Sen sijaan se näyttää johtavan juomisen uudenlaiseen paikantumiseen espanjalaisten elämässä.

Kirjallisuus

Andrés Orizo, Francisco & Gómez Reino Carnota, Manuel & González Blasco, Pedro & Linz Storch de Gracia, Juan J. & Toharia Cortés, José Juan: Juventud española 1984. Madrid 1985

Armyr, Gunno & Elmér, Åke & Herz, Ulrich: Alcohol in the world of the 80s. Habits, attitudes, preventive policies and voluntary efforts. Helsingborg 1982

Beltrán Villalba & García Ferrando, Manuel & González-Anleo, Juan & López Pintor, Rafael & Toharia Cortés, José Juan: Informe sociológico sobre la juventud española 1960/82. Madrid 1984

El uso de drogas en la juventud. Informe juventud en España, tomo 4. Ministerio de Cultura. Instituto de la Juventud. Madrid 1985

Estudio de los hábitos de consumo de alcohol de la población adulta española. Encuesta ICSA-gallup. Ministerio de Sanidad y Consumo. Madrid 1984

Estudio epidemiológico sobre el consumo de alcohol en adolescentes en la Rioja y Cádiz. Volúmenes I, II ja III. Gruz Roja Española. Departamento de Servicios Sociales. Madrid 1986

Freixa, F.: Las bebidas alcohólicas. Universitas Vol. VI, 1973

Freixa, F.: Salud en el año 2000 y el problema de las drogodependencias. Jano Monográfico, nov. 1983

Hábitos de consumo de bebidas alcohólicas en la población adulta española. METRA/SEIS-Marketing. S.p. 1978

Hoeveel alcoholhoudende dranken worden er in de wereld gedronken? 10e uitgave. Najaar, Nederland: Productschap voor Gedistilleerde Dranken, 1971

Hoeveel alcoholhoudende dranken worden er in de wereld gedronken? 25e editie. Schiedam, Nederland: Productschap voor Gedistilleerde Dranken, 1986

¹Arkipäivän strukturoitumisesta ks. Pyörälä & Simppura 1986.

²Alkoholijuomien kulutuksen laskua Ranskassa 1950-luvulta alkaen on tulkinnut Pekka Sulkunen (Sulkunen 1986).

Horgan, Mavis M. & Sparrow, Margo Dewar & Brazeau, Ron: International survey. Alcoholic beverage taxation and control policies. Sixth edition. Brewers Association of Canada. Ottawa 1986

International statistics on alcoholic beverages. Production, trade and consumption 1950—72. The Finnish Foundation for Alcohol Studies, Volume 27. Forssa 1977

Marquínez Bascones, F.: Investigación epidemiológica aplicada a la prevención y asistencia de las toxicomanías en la provincia de Vizcaya. Bilbao 1980

Polaino Lorente, Aquilino M.: Dimensión epidemiológica y psicológica de los alcoholismos en Sevilla. Sevilla 1972

Pyörälä, Eeva: Juomakulttuurin muutos uudenaikaisuudessa Espanjassa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston sosiologian laitos 1987

Pyörälä, Eeva & Simpura, Jussi: Espanjan alkoholiolot kulttuurin, elinolojen ja talouden murroksessa. *Alkoholipolitiikka* 51 (1986): 3, 129—137

Quirós Corujo, Pedro: Alcohol y alcoholismo en Asturias. Estudio histórico, sociológico y económico. Indicadores del consumo y morbilidad. Gijón 1983

Santo-Domingo, Joaquín & Valenciano Gaya, Luis & Alonso-Fernández, Francisco: Estudio epidemiológico sobre el alcoholismo en España. Madrid 1966

Seva Díaz, A.: Los comportamientos frente al alcohol, tranquilizantes y estimulantes en la población activa de la ciudad de Zaragoza. Zaragoza 1972

Sulkunen, Pekka: Drinking patterns and the level of alcohol consumption: an international overview. In: Gibbins, R. & Israel, Y. & Kalant, H. & Popham, R. & Schmidt, W. & Smart, R. (eds.): Research advances in alcohol and drug problems, Vol. 3. New York 1976

Sulkunen, Pekka: Miksi alkoholin kulutus vähenee Ranskassa? *Alkoholipolitiikka* 51 (1986): 3, 120—128

Zafra, Juan: Análisis epidemiológico y sociológico del alcoholismo en el medio universitario de Cádiz. Sevilla 1981.

English Summary

Eeva Pyörälä: Espanja, viinimaa muutoksen kourissa (Spain, a wine country in the throes of change)

Very little has been known about alcohol consumption in Spain and about the country's general drinking culture. It has been assumed that Spain is a typical Mediterranean wine country. Statistical analysis has revealed, however, that underneath this stereotypical image, drinking in Spain is characterized not only by features common to the drinking culture of other industrialized countries but also by certain aspects which distinguish it from the style of drinking in the culturally proximate Mediterranean countries. One central observation has been that Spanish alcohol consumption and the country's drinking culture have been more susceptible to change than the drinking cultures of the other Mediterranean countries.

The structure of alcohol consumption has changed; the relative proportion of wine in the overall consumption has declined, beer consumption has clearly increased, and the consumption of hard liquor has remained fairly stable throughout the period for which statistics are available (from the 1950s to the present). Currently, wine consumption accounts for approximately half of the entire consumption of alcoholic beverages, with the consumption of beer and hard liquor each amounting to one quarter of consumption.

Consumption of alcoholic beverages in Spain has followed the general trends of consumption in the indus-

trialized countries. Gross consumption increased from the 1960s until the beginning of the 1970s when consumption levelled off and was then followed by a decline in the 1980s. The rise in gross consumption was mainly due to an increase in the traditionally dominant wine consumption.

Developments in Spain differ from those of the other Mediterranean wine countries, Italy, Portugal and France, in that until the 1970s Spain had a lower level of gross alcohol consumption and wine consumption than these other countries. Throughout the period for which statistics are available, the consumption of hard liquor in Spain has been higher than consumption in either Italy or Portugal and has currently reached the level of consumption in Finland, traditionally a hard liquor country. In addition, certain features of modern consumption, such as beer drinking, have been more common in Spain than in the other Mediterranean countries.

More profound changes in Spain's drinking culture did not begin until the 1980s. This has involved a relocation of drinking in Spanish life. Drinking at meals, especially at lunch time, has begun to decrease, and drinking now takes place more frequently outside of working hours, in the evening and at weekends. The modern style of drinking does not seem to have increased overall alcohol consumption, and the 1980s have even seen a clear decline in gross alcohol consumption.